

«Նոր ժամանակի կրթություն» ՀԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏ ԱԿԱՆԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հետազոտության թեման՝
Առարկան՝ Մաթեմատիկա

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Գրիգորյան Ալյոնա

Ուսումնական հաստատություն՝ ք.Արովյանի Վ.

Համբարձումյանի

անվան թիվ 10
հիմնական
դպրոց

Երևան 2023

Բովանդակություն

- 1. Ներածություն**
- 2. Նպատակը և հետազոտական հարցը**
- 3. Արժեքային համակարգի ձևավորման խնդիրները**
- 4. Մաթեմատիկայի դասերին սովորողների արժեքային համակարգի ձևավորման իմ փորձից**
- 5. Եզրակացություն**
- 6. Օգտագործված գրականություն**

Ներածություն

Ֆևալազայում առավել առաջադեմ ու առավել հզոր կլինի այն երկիրը , այն պետությունը , որը կլինի ուժեղ և հզոր մաթեմատիկայի ասպարեզում,- գրում է Նապոլեոնը Լապլասին ուղղված իր նամակում:

Երբ Պլատոնը հասու եղավ այլութագորասյան դպրոցի հզոր արմատներին, հիմնեց դպրոց-ակադեմիա /այն 10-ամյա էր/ այլութագորասյան սկզբունքներով, որի ծրագրում ամենամեծ տեղը տրված էր մաթեմատիկային: Այստեղ գիտության հիմունքներից բացի սերմանում էին մտածելու կարողություն և մարդկային բարձր հատկանիշներ՝ անբասիր վարքագիծ, ազնվություն քաջության հետ մեկտեղ , մեծահոգություն , համարձակություն, համեստ կենսաձև, մաքրասիրություն , հավատ ու վստահություն , բարության կանոններ, նաև համառ ու անհագուրդ աշխատասիրություն:

Մաթեմատիկան երբեք չի եղել ինքնուրույն, առավել ևս ինքնանպատակ գիտություն: Մաթեմատիկան եղել է միջոց, հզոր միջոց այս կամ այն խնդիրը լուծելու համար, նույնիսկ գերխնդիրներ լուծելու համար. օրինակ՝ երկնային մեխանիկայի / մոլորակների շարժման օրենքների/ ստեղծման անհրաժեշտությունը բերեց Նյուտոն-Լայբնիցյան մաթեմատիկայի առավել զարգացմանն ու ընդարձակմանը: Մաթեմատիկայի դասավանդման կրթական ներուժը անհնար է պատկերացնելը և այն ազդեցությունը, որ կարող է թողնել սովորողի հետաքրքրությունների և ընդգրկումների լայնույթի վրա բացարձակապես դուրս է ամեն տեսակի համեմատություններից:

Այսօր միայն գիտելիքի տիրապետմանն ուղղված կրթությանը լրացնելու է գալիս արժեքների ձևավորմանն ուղղված կրթությունը, իհարկե նման կրթության հիմքում կարևորվում է աշակերտը իր արժեքների աշխարհով, արժեքների կողմնորոշումով: Եթե մաթեմատիկայի ուսուցման գործընթացը նպատակաուղղված է մաթեմատիկայի միջոցով կրթության իրականացմանը, ապա մեծանում է մաթեմատիկայի դերը որպես ճանաչողական , գեղագիտական, բարոյական, համաշխարհային արժեքների ընկալման և այլ արժեքների ձևավորման գործիք: Ընդհանրապես խոսքն արժևորվում է հիմնավորվածությամբ և տրամաբանական խստությամբ և, եթե մաթեմատիկայի ուսուցման գործընթացում բացահայտվում են նաև գեղագիտական հատկանիշներ, այդ դեպքում ուսուցման գործընթացը դառնում է առավել արդյունավետ: Մաթեմատիկայի ուսուցման գործընթացը կարևորագույն դեր է խաղում սովորողի ինտելեկտի այնպիսի կարևոր հատկանիշների և որակների ձևավորման գործում,

ինչպիսիք են հետաքրքրասիրությունը, լայնախոհությունը, մտքի խորաթափանցությունը, ճկունությունը, մտածողության տրամաբանվածությունը և քննադատականությունը:

Մաթեմատիկան պարունակում է հսկայական կրթական ներուժ սովորողի հոգևոր աշխարհի ձևավորման, նրա իմացական ոլորտի և կամային և անհատական հատկանիշների ձևավորման և զարգացման համար: Մաթեմատիկական կրթության միջոցով հնարավորություն է ստեղծվում ներկայացնելու երկրների, ժողովուրդների, անհատների նվաճումները, ինչը մեծապես ազդում է անձի ինչպես ազգային – հայրենասիրական զգացմունքների, այնպես էլ առանձին մարդկանց և ժողովուրդների նկատմամբ հարգանքի ձևավորմանը, մի խոսքով, արժեքային համակարգի ձևավորմանը: Արժեքների աշխարհը բազմազան է: Մեր ունեցած նյութական, հոգեկան, բարոյական, գեղագիտական, կրոնական, սոցիալական, ազգային, համամարդկային և այլ արժեքները կազմում են մեր արժեքային համակարգը և պայմանավորում մեր արժեքային կոչումը:

Ուսումնական հաստատություններում ստացած մեր գիտելիքներն ու կարողությունները նույնպես արժեքներ են, որոնք կազմում են կրթական արժեքների մի մասը: Կրթական ավտորիտար համակարգերին հատուկ է այդ արժեքների բացարձականացումը: Ժամանակակից ժողովրդավարակ կրթական համակարգերը միտված են դեպի արժեքներ. դրանց հիմնական խնդիրը ապագա քաղաքացուն անհրաժեշտ արժեհամակարգի և արժեքային կողմնորոշման ձևավորումն է:

Իրականում դաստիարակության գործառույթը անհրաժեշտ է իրականացնել ոչ թե աշակերտի վարքի մեջ այս կամ այն շեղումը նկատելիս համապատասխան խրատներ տալով, այլ յուրաքանչյուր ուսումնական առարկայի դասավանդման գործընթացում դաստիարակության բովանդակությունը կազմող արժեքների համակարգի հետևողական ձևավորմամբ: Հարկ է նկատել, որ արժեքների ձևավորումը կազմում է հանրակրթական դպրոցի յուրաքանչյուր ուսումնական առարկայի կրթական ներուժի կարևոր մաս:

Մաթեմատիկական կրթությունը՝ մաթեմատիկայի դասավանդման միջոցով իրականացվող կրթական գործընթացը, այսօր ոչ միայն մաթեմատիկայի ուսուցում է: Այն ոչ միայն մաթեմատիկական գիտելիքների ու կարողությունների, այլև արժեհամակարգի ձևավորման գործընթաց է: Եվ մաթեմատիկան այս տեսակետից ունի կրթական մեծ ներուժ և ի զորու է իր վճռական խոսքը ասելու ապագա քաղաքացու արժեքային ողջ համակարգի ձևավորման գործում:

2. Հետազոտության նպատակը և հետազոտական հարցը

Այս աշխատանքի խնդիրը հանգում է մաթեմատիկայի ուսուցման գործընթացում սովորողների արժեհամակարգի ձևավորման ընդհանուր հիմնահարցին և այս նպատակի իրագործմանը նպաստող դասերի դասավանդման արդյունավետությանը:

Հարցը՝ Որքանով է մաթեմատիկա առարկայի դասավանդումը նպաստում սովորողների մոտ արժեքային համակարգի ձևավորմանը:

3. Արժեքային համակարգի ձևավորման խնդիրները

Արժեքային համակարգն ընդհանուր առմամբ արտահայտվում է սովորողի՝ որպես անձի և քաղաքացու ցուցաբերած վերաբերմունքի, դիրքորոշման, վարքի և գործելակերպի միջոցով: Հասկանալի է, որ այդպիսի համակարգի ձևավորումը ներառարկայական խնդիր չէ, այն պայմանավորված է բազմաթիվ գործոններով: Սակայն յուրաքանչյուր ուսումնական բնագավառ, այդ թվում և մաթեմատիկան, եական ներգործություն ունի այդ համակարգի վրա, և շատ կարևոր է, որ հստակեցվի, թե ինչ ուղղությամբ է ընթանալու ներգործությունը: Անձի և քաղաքացու ձևավորման, նրա ինքնահաստատման գործընթացում շատ արժեքներ կարող են ձեռք բերվել հատկապես մաթեմատիկայի ուսուցման միջոցով, իսկ որոշ արժեքների համար, կարելի է ասել, *որպես առաջատար առարկա է ծառայում հենց մաթեմատիկան*: Այդ առումով էլ արժեքային համակարգի ձևավորումը դիտվում է որպես չափորոշչային պահանջ, դրա ապահովումը՝ որպես ուղեկցող նպատակի, կարևորվելու է յուրաքանչյուր թեմայի ուսումնասիրության ընթացքում:

Այսպիսով, առարկայական չափորոշչով նախատեսված գիտելիքների, կարողությունների և հմտությունների հետ մեկտեղ, մաթեմատիկայի ուսուցումը նպատակաուղղված է լինելու սովորողների համար ապահովել հետևյալ որակական պահանջները.

«Հանրահաշիվ և մաթեմատիկական անալիզի տարրեր» առարկայի ուսումնասիրման շնորհիվ սովորողը պետք է՝

- գիտակցի թվի դերը առօրյա կյանքում, ռացիոնալ և իռացիոնալ թվերի առաջացման պատմական անհրաժեշտությունը և իրական կյանքում դրանց նշանակությունը,
- կարևորի եռանկյունաչափության դերը և դրա օգտակարությունը գործնական խնդիրներում,
- գիտակցի՝ ինչ է ֆունկցիոնալ առնչությունը իրական կյանքում, ինչպես կարող է այն հանդես գալ, և կարևորի դրա հատկությունների վերլուծությունը՝ մտահանգումներ և եզրակացություններ կատարելու համար,
- կարևորի հավասարության և անհավասարության դերը իրական կյանքում,
- գիտակցի երևույթները զննելու, քննարկելու, վերլուծելու, տրամաբանական մտահանգումներ կատարելու, փոխկապակցված մտքերի հաջորդականություն մշակելու, եզրահանգումներ կատարելու կարևորությունը, ինչպես նաև կարևորի ընդհանուրից մասնավորի և հակառակը՝ մասնավորից ընդհանուրի անցնելու նշանակությունը,
- գիտակցի մտքերը ճշգրիտ և հստակ ձևակերպելու անհրաժեշտությունը, ուրիշի մտքերը գնահատելու և կիրառելու կարևորությունը,
- կարևորի նպատակասլացությունը խնդիրներ լուծելիս, ունենա վստահություն սեփական ուժերի հանդեպ, օժտված լինի կազմակերպչական ունակություններով, ցուցաբերի պատրաստակամություն և նախաձեռնություն,
- տարբեր իրավիճակներում գիտակցի սեփական քայլերը գնահատելու կարևորությունը, ցուցաբերի պարտաճանաչություն և պատասխանատվության բարձր զգացում գործի նկատմամբ,
- հարցեր քննարկելիս առաջնային համարի օբյեկտիվությունը, օպտիմալությունը, ստեղծագործական մոտեցումը, ոչ ստանդարտ իրավիճակներում լուծումներ գտնելու, տարբեր պահերին արագ կողմորոշվելու, հայտնաբերելու կարողություն դրսևորելու, երևակայական որակներ, ինքնուրույն մոտեցում, հնարամտություն, մտքի ճկունություն ցուցաբերելու կարևորությունը,
- գնահատի սեփական «ես»-ը, գիտակցի սեփական գործի կարևորությունը, կարողանա պլանավորել իր գործը, նպատակներ դնել, ծրագրեր ստեղծել իր համար, մշակել նպատակին հասնելու ճանապարհներ և եղանակներ, ժամի, օրվա, տարվա և առօրյայի ճիշտ և արդյունավետ պլանավորում կատարել:

Երկրաչափության ուսումնասիրման շնորհիվ սովորողը պետք է՝

- գիտակցի ճշգրիտ գիտելիքների կարևորությունը, դրանց կիրառության արդյունավետությունը առօրյա կյանքում և աշխատանքում,

- կարևորի գրավոր և բանավոր խոսքի հստակությունը, ճշգրտությունը, հակիրճությունը, մատչելիությունը,
- գիտակցի գծապատկերների, նշանների, պայմանանշանների դերը հաղորդակցման մեջ, ձգտի ընդլայնել արտահայտման ոչ խոսքային միջոցների գործածման շրջանակը,
- չլինի դյուրահավատ՝ կարևոր փաստերի հավաստիությունը և փաստարկների անհրաժեշտությունը, չցուցաբերի ավելորդ կասկածամտություն՝ կարևորի փաստարկների բավարարությունը և հետևությունների հիմնավորվածությունը,
- զգա համաչափ ու ներդաշնակ պատկերների գեղեցկությունը, մտածողության կարգավորված ընթացքի նրբագեղությունը, ձգտի գործել՝ գեղագիտական հաճույք վերապրելով,
- գիտակցի համամարդկային և ազգային մշակութային արժեքների ստեղծման մեջ երկրաչափական պատկերացումների դերը, ձգտի այդ արժեքները ընկալել, պահպանել, կատարելագործել, ժառանգել,
- գնահատի ճշմարտությունը, արդարությունը, ազնվությունը, արժանապատվությունը, ցուցաբերի դրանք պաշտպանելու վարքագիծ, անկանխակալ տեսակետ հայտնելու պատասխանատվություն,
- գնահատի ստեղծագործական երևակայությունը, ձգտի կապեր հաստատել երևակայական պատկերացումների և իրականության միջև, առօրյա կյանքում մերժի գորշ իրապաշտությունը,
- կարևորի իրատեսական նպատակներ և խնդիրներ դնելը, բարեխիղճ և կենտրոնացած աշխատանքը, ձգտի նպատակին հասնելու համարգործադրել թույլատրելի միջոցներ:

4. Մաթեմատիկայի դասերին սովորողների արժեքային համակարգի ձևավորման իմ փորձից

Թեմա - §Մեծություններ: (Դասն անց եմ կացրել 5-րդ դասարանում §Մեծություններ: թեմայի վերջում, որպես ամփոփիչ դաս, սակայն զետեղված խնդիրներն օգտագործում եմ նաև 4-րդ և 6-րդ դասարաններում):

Նպատակը – Միջառարկայական կապի ապահովում:

Ներառարկայական կապի ապահովում:

Հաշվողական հմտությունների ամրապնդում:

Խնդիրների լուծման եղանակների ամրապնդում:

Արժեքային համակարգի ձևավորում.

- Գիտակցի մաթեմատիկայի անհրաժեշտությունը մյուս ուսումնական առարկաների ուսումնասիրության համար:
- Ճանաչի մաթեմատիկական որպես մշակույթի կարևոր մաս: Չգա համաչափ ու ներդաշնակ պատկերների գեղեցկությունը: Հաղորդակից դառնա ազգային ու համամարդկային արժեքներին:
- Հետաքրքրություն հանդես բերի մաթեմատիկայի նկատմամբ, գեղագիտական արժեքներ հայտնաբերի մաթեմատիկական մոդելներում:
- Ձգտի լինել տեղեկատվության իմացության կրողն ու տարածողը:
- Գիտակցի տարածական կողմորոշման կարևորությունը, վերացարկված երկրաչափական պատկերների և իրական առարկաների կապը:
- Գիտակցի ազգային - հայրենասիրական զգացմունքների անհրաժեշտությունը:

Կիրառվող մեթոդները – Հրահանգային մեթոդ, համագործակցային ուսուցման եղանակ (խմբային հետազոտության մեթոդ):

Անհրաժեշտ սարքավորումներ – Պլակատներ, համակարգիչ, պրոյեկտոր

Դասի ընթացքը – Դասարանը բաժանվում է 5-6-ական խմբերի, յուրաքանչյուր խումբն ընտրում է ավագ, որը պետք է ներկայացնի խմբի կատարած աշխատանքը կամ լուծումը: Պլակատների, սլայդների միջոցով ցուցադրվում է կյուբը, միաժամանակ առաջադրվում խնդիր, և խմբերին տրվում է 2-3 րոպե ժամանակ այն լուծելու: Խմբերը պատասխանում են ըստ հերթականության, ոչ բավարար պատասխանի դեպքում օգնում են մյուս խմբերը: Խնդիրները բազմազան են, առնչվում են պատմության, աշխարհագրության, ճարտարապետության հետ: Ամեն խնդրի սկզբում ուսուցիչը բերում է հետաքրքիր տեղեկություններ հայկական հուշարձանների մասին, հետո առաջադրում խնդիրները: Այնուհետև ընտրովի պատասխանների միջոցով անց է կացվում մրցույթ, որից հետո ամփոփվում են արդյունքները:

Երկրագնդի վրա կա մի լեռնաշխարհ: Այն իր հարևան լեռնաշղթաներից բարձր լինելու պատճառով կոչվել է «Լեռնային կղզի»: Լեռնային կղզին Յայկական լեռնաշխարհին է, որը ծովի մակերևույթից բարձր է 2000մ-ով: Յայաստանի Յանրապետության ամենաբարձր գագաթն ունի Արագած լեռը՝ 4090մ: Յայկական լեռնաշխարհի ամենաբարձր գագաթն ունի Արարատը՝ 5165մ: Յաշվենք՝ քանի մ-ով, կմ-ով, դմ-ով և սմ-ով է Արարատը բարձր Արագածից:

$$5165 \text{ մ} - 4090 \text{ մ} = 1075 \text{ մ}$$

$$1075 \text{ մ} = 1 \text{ կմ } 75 \text{ մ}$$

$$1075 \text{ մ} = 107 \text{ } 50 \text{ դմ}$$

$$1075 \text{ մ} = 107 \text{ } 500 \text{ սմ}$$

Յայոց մայր գետը Արաքսն է: Արաքսը գովերգել են ինչպես հայրենի, այնպես էլ օտարազգի պատմիչներ ու գորղներ: Յոմեացի բանաստեղծ Վերգիլիոսը (մ.թ.ա 1-ին դար) Արաքսը պատկերել է որպես Յայաստանի և հայ ժողովրդի ուժի, ազատատենչության ու ըմբոստության խորհրդանիշ և «կամուրջներ չհանդուրժող» գետ: Արաքսը Յին կտակարանում կոչվել է Գիհոն (դրախտի 4 գետերից մեկը):

Արաքս գետի երկարությունը 1072կմ է: Արաքս գետի ամբողջ երկարության $\frac{1}{4}$ մասը հոսում է Թուրքիայով, $\frac{1}{2}$ մասը հոսում է Ադրբեջանով, 110կմ հոսում է Իրանի տարածքով: Յաշվենք Արաքս գետը Յայաստանով քանի կմ է հոսում:

$$1072 : 4 = 268 \text{ (կմ)}$$

$$1072 : 2 = 536 \text{ (կմ)}$$

$$110 + 268 + 536 = 914 \text{ (կմ)}$$

$$1072 - 914 = 158 \text{ (կմ)}$$

Պարսիկների դեմ հայերի ապստամբած ժամանակ, երբ Չորակ Կամսարականը սպանեց մարզպան Սուրենին, հայ ազնվականներից մեկը սուրհանդակ ուղարկեց պարսից թագավորի մոտ՝ այդ գույժը նրան հաղորդելու: Սուրհանդակը գնում էր օրական 50 մղոն: 15 օր հետո, երբ

Չորակ Կամսարականն իմանում է այդ, իր զինակիցներից մեկին ուղարկում է սուրհանդակի ետևից՝ նրան բռնելու: Արդ, իմացիր, թե քանի օրում զինակիցը կհասնի սուրհանդակին, եթե նա օրական անցնում էր 80 մղոն:

$$50 \cdot 15 = 750 \text{ (մղոն)}$$

$$80 - 50 = 30 \text{ (մղոն)}$$

$$750 : 30 = 25 \text{ (օր)}$$

Բրիտանական թագուհի Բոադիցիան Կլեոպատրայի ծննդից 129 տարի հետո է մահացել: Երկու թագուհիների ապրած տարիների գումարը 100 տարի է: Կլեոպատրան մ.թ.ա. 30 թվին է մահացել: Երբ է ծնվել Բոադիցիան:

$$100 + 30 - 129 = 1$$

Պատ՝ մ.թ.ա. 1 թվին

Դարեր են եկել ու անցել մեր հողի, մեր ժողովրդի վրայով, և նրանցից յուրաքանչյուրը մի վերք է թողել հայի սրտում, մի ավերված տաճար նրա հողում: Քանդելը հեշտ է, կառուցելը՝ դժվար: Բայց հայը երբեք չէր հոգնում կառուցելուց:

Ես եկեղեցի էի կառուցում: Վարձեցի մի որմնադիր, որն օրական 140 քար էր շարում: Աշխատանքն սկսելուց 39 օր հետո վարձեցի մեկ ուրիշ որմնադիր, որն օրական 218 քար էր շարում: Երբ 2-րդ որմնադիրի շարած քարերի թիվը հավասարվեց 1-ինին, եկեղեցու կառուցումն ավարտվեց: Արդ, իմացիր, թե քանի օրում կառուցվեց եկեղեցին:

$$140 \cdot 39 = 5460 \text{ (քար)}$$

$$218 - 140 = 78 \text{ (քար)}$$

$$5460 : 78 = 70 \text{ (օր)}$$

$$39 + 70 = 109 \text{ (օր)}$$

1. Գառնին հեթանոսական տաճար է, նվիրված է Արևի ստված Միհրին, կառուցվել է 1-ին դարում: Նրա 24 սյուները խորհրդանշում են օրվա 24 ժամերը: Քանի՞ սյուն կունենար Գառնին, եթե ճարտարապետը որոշեր խորհրդանշել ոչ թե օրվա ժամերը, այլ րոպեները:

$$24 \cdot 60 = 1440 \text{ (սյուն)}$$

2. Գառնի տաճարի հատակագիծն ուղղանկյունաձև է: Տաճարի լայնությունը 15մ է, իսկ երկարությունը՝ 10մ-ով ավելի: Գտնենք պարագիծը:

$$2 \cdot (15 + 15 + 10) = 80 \text{ (մ)}$$

3. Չվարթանցի տաճարը կառուցվել է 7-րդ դարում և ավերվել երկրաշարժից, 10-րդ դարում: Քանի տարի և քանի ամիս է կանգուն մնացել Չվարթանցի տաճարը:

$$10 - 7 = 3 \text{ (դար)}$$

$$3 \text{ դար} = 300 \text{ տարի} = 3600 \text{ ամիս}$$

Ընտրեք ճիշտ պատասխանը

1. $2կմ\ 300մ - 400մ$

ա/ $1կմ\ 900մ$

բ/ $1կմ\ 100մ$

2. $4\ օր\ 5\ Ժ - 8\ Ժ$

ա/ $4\ օր\ 3\ Ժ$

բ/ $3\ օր\ 21\ Ժ$

3. $3կգ\ 50գ + 5կգ\ 950գ$

ա/ $8կգ\ 900գ$

բ/ $9կգ$

4. $3տ\ 4գ - 2տ\ 100կգ$

ա/ $1տ\ 300կգ$

բ/ $1տ\ 4կգ$

5. $3\ րդար\ 5\ տարի - 35\ տարի$

ա/ $2\ րդար\ 70\ տարի$

բ/ $2\ րդար\ 30\ տարի$

6. $5մ\ 4դմ - 3մ\ 8դմ$

ա/ $1մ\ 4դմ$

բ/ $1մ\ 6\ րմ$

7. $1ս^2$

ա/ $10000սմ^2$

բ/ $10000դմ^2$

6-րդ դասարանում տասնորդական կոտորակների հետ գործողություններ կատարելիս, նպատակ ունենալով օգտագործել միջառարկայական և ներառարկայական կապերը, նաև երկարության քիչ օգտագործվող միավորները մետրերով արտահայտելու նպատակով ու աշակերտներին համամարդկային արժեքների մասին որոշակի պատկերացում տալու նպատակով օգտագործում են հետևյալ ինդիկները.

Աշակերտը աշխարհագրության ուսուցչին հարցրեց, թե ինչքան է Արարատ լեռան

բարձրությունը: Ուսուցիչը պատասխանեց, որ եթե Արարատի բարձրությունից հանենք 45 ֆուտ (ոտնաչափ) և ստացվածը 169 անգամ փոքրացնենք, ապա կստանանք 100 ֆուտ: Արարատ լեռան բարձրությունը քանի՞ ֆուտ է և քանի՞ մետր է:

$$100 \cdot 169 + 45 = 16945 \text{ (ֆուտ)}$$

$$1 \text{ ֆուտը} = 0,3048\text{մ}$$

$$16945 \cdot 0,3048 = 5164,836 \approx 5165 \text{ (մ)}$$

«Վեգուվի հրաբխի բարձրությունը որքա՞ն է» հարցին ուսուցիչը պատասխանեց, որ եթե նրա բարձրությունը (սաժեններով հաշված) կրկնապատկենք, ստացվածից հանենք 201, ապա ամենափոքր քառանիշ թիվը կստացվի: Հաշվենք քանի սաժեն է և քանի մ է Վեգուվի բարձրությունը:

$$(1000 + 201) : 2 = 600,5 \text{ (սաժեն)}$$

$$1 \text{ սաժենը} = 2,1336\text{մ}$$

$$600,5 \cdot 2,1336 = 1281 \text{ մ}$$

Քեոփսի բուրգը Ստրասբուրգի տաճարից 15 ֆուտով բարձր էր: Եթե տաճարի բարձրությունը 4 ֆուտով փոքրացնենք, ստացվածը՝ 7 անգամ, ապա 66 ֆուտ կստացվի: Գտնենք Քեոփսի բուրգի և Ստրասբուրգի տաճարի բարձրությունները: Քանի մ-ով է Քեոփսի բուրգը բարձր Ստրասբուրգի տաճարից:

$$66 \cdot 7 = 466 \text{ (ֆուտ) Ստրասբուրգի տաճար}$$

$$466 + 15 = 481 \text{ (ֆուտ) Քեոփսի բուրգ}$$

Այժմ Քեոփսի բուրգի բարձրությունը 455 ֆուտ է: Քանի մ էր Քեոփսի բուրգի բարձրությունը սկզբից և քանի մ՝ հիմա: Քանի մ-ով է փոքրացել աշխարհի 7 հրաշալիքներից այդ մեկը:

$$481 \cdot 0,348 \approx 146,6 \text{ (մ) նախկինում}$$

$$455 \cdot 0,3048 \approx 138,8 \text{ (մ) այժմ}$$

$$146,6 - 138,8 \approx 7,8 \text{ (մետրով)}$$

Հնձվորը առաջին օրը հնձեց 100մ², իսկ երկրորդ օրը՝ 300մ²: Ամբողջ հնձելու վրա նա ծախսեց 8 ժամ: Քանի մ² հնձեց հնձվորը 1 ժամում, եթե աշխատեց նույն

արտադրողականությամբ: Քանի դմ² է հնձել հնձվորը:

$$100 + 300 = 400 \text{ (մ}^2\text{)}$$

$$400 : 8 = 50 \text{ (մ}^2\text{)}$$

$$1 \text{ մ}^2 = 100 \text{ դմ}^2$$

$$50 \text{ մ}^2 = 5000 \text{ դմ}^2$$

Մաթեմատիկական խնդիրների լուծումը գիտելիքների համախմբման հիմնական միջոցներից է: Խնդիրների լուծումը դիտարկվում է սովորողների բազմազան կրթական և ճանաչողական աշխատանքի հետ, այդ թվում՝ անհատական: Այս կապն իրականացվում է երկու եղանակով.

- 1) որոշակի տեսակի խնդիրների լուծումը համարվում է մաթեմատիկական գիտելիքների և հմտությունների ինչ-որ անկախ տարր, որին պետք է սովորողները տիրապետեն.
- 2) մաթեմատիկական խնդիրների լուծումը համարվում է սովորողների մեկ ուսումնական և ճանաչողական գործունեության օրգանական բաղադրիչ և զուգակցվում է այլ ուսումնական առաջադրանքների կատարման հետ, այդ թվում՝ տրամաբանական և ճանաչողական բնույթի:

Գործնականում, ընդհանրապես առաջնային նշանակություն ունեւ լուծման առաջին ճանապարհը: Հետազոտությունները և մանկավարժական փորձը հուշում են, որ միայն այս ճանապարհը բավարար չէ սովորողների մտավոր գործունեությունը բարձրացնելու համար: Իսկապես, երբ խնդրի լուծումը դիտարկվում է որպես մաթեմատիկայի դասավանդման միանգամայն ինքնուրույն նպատակ (տեսության և դրա գործնական կիրառությունների ուսումնասիրման նպատակին զուգընթաց), այն հաճախ կորցնում է իր ստեղծագործական բնույթը: Շատ առաջադրանքներ լուծվում են ըստ կաղապարի, դասարանում դիտարկված մոդելի և նմանության: Որոշակի տիպի խնդիրների լուծումը, ըստ էության, վերածվում է մի տեսակ տեսության ուսումնասիրության: Ակնհայտ է, որ պետք է դնել մեկ այլ նպատակ՝ ձգտել խնդիրների լուծումը դարձնել միջոց՝ մաթեմատիկայի իրական աշխարհի, մարդու գործնական գործունեության հետ գիտակցելու մաթեմատիկայի կապերը: Նույնիսկ դասագրքերում ներկայացված «պատրաստի» խնդիրների լուծումը կարող է ցուցադրվել սովորողներին՝ որպես դասընթացի տեսության ուսումնասիրության և դրա հետ կապված գործնական աշխատանքի անբաժանելի մաս: Դրա համար անհրաժեշտ է առաջադրանքներ առաջարկել ոչ միայն որոշակի տեսական բաժինն ուսումնասիրելուց հետո (առաջադրանքներն այստեղ ցույց են տալիս ուսումնասիրված տեսության կիրառումը), այլ նաև սովորողների կրթական և ճանաչողական գործունեության այլ փուլերում: Այս փուլերից առաջինում խնդրի լուծումը նախորդում է տեսության ուսումնասիրությանը, այն պետք է սովորողներին համոզի այս տեսությունը զարգացնելու ճանաչողական անհրաժեշտության մեջ: Այնուամենայնիվ, «պատրաստի» առաջադրանքների լուծումը դեռևս բավարար չէ կրթական գործընթացը որպես մաթեմատիկայի ուսումնասիրության սովորողների ստեղծագործական կրթական և ճանաչողական միասնական գործունեություն կառուցելու համար: Ամերիկացի հայտնի մանկավարժ և մեթոդիստ Դ. Պոյան ճիշտ է արտահայտվել դպրոցական դասընթացում միայն «սովորական» առաջադրանքների, այսինքն՝ նեղ շրջանակով դիտարկելու անթույլատրելիության մասին (մեկ սեփականության կամ մեկ կանոնի կիրառման պրակտիկայի նկարագրողում):

Մաթեմատիկական խնդիրների լուծումն ինքնին մաթեմատիկական ուսումնասիրելու մոդել է: Հետևաբար, մաթեմատիկական խնդիրների հետ աշխատանքը պետք է արտացոլի

իրական աշխարհի հետ մաթեմատիկայի կապերի ողջ դիալեկտիկան. դրանց գործնական կիրառությունները:

Որպես կանոն, ամենամեծ մանկավարժական ազդեցությունը ուսանողների անկախ աշխատանքի նկատմամբ հետաքրքրությունը զարգացնելու համար ձեռք է բերվում հարցերի և առաջադրանքների համակարգերի ճիշտ ընտրությամբ՝ հաշվի առնելով առաջադրանքների տարբեր գործառույթների համադրությունը:

Սովորողների ինքնուրույն գործունեության զարգացման լավ խթան են հանդիսանում ոչ ստանդարտ առաջադրանքները, որոնց պայմանները կազմում են հենց սովորողները: Ուսուցչի համար կարևոր է սովորողներին տալ նման առաջադրանքներ կազմելու գաղափար, օգնել նրանց ճիշտ ձևակերպել իրենց պայմանները: Սովորաբար ես առաջարկում եմ սովորողներին ինքնուրույն խնդիրներ ստեղծել տարբեր թվերի երկարությունները, մակերեսները և ծավալները հաշվարկելու համար: Սովորողները պատրաստակամորեն և հաջողությամբ ինքնուրույն կազմում են գործնական բնույթի առաջադրանքներ:

Այսպիսով, նույնիսկ այն դեպքերում, երբ որոշակի տեսակի մաթեմատիկական խնդիրների լուծումը դիտվում է որպես սովորողների մաթեմատիկական գիտելիքների և հմտությունների որոշ անկախ տարր, այն պետք է անքակտելիորեն կապված լինի մաթեմատիկայի ամբողջ դասընթացի ուսումնասիրության և դրա գործնական կիրառությունների հետ:

Կարող է թվալ, թե գրականության, պատմության դասերին ավելի հեշտ է խոսել մարդու բարոյականության մասին, բայց կարծում եմ, որ ոչ մի դպրոցական առարկա չի կարող մրցել մաթեմատիկայի հետ, մտածող մարդու դաստիարակության հարցում: Մաթեմատիկան սովորեցնում է տրամաբանել, կառուցել ճիշտ տրամաբանական շղթաներ, վերլուծել, եզրակացություններ անել: Դա դաստիարակում է հաստատակամություն, նախատեսված նպատակը հաղթահարելու հարցում, սովորեցնում է չվախենալ հաղթահարել դժվարությունները: Ստանդարտ մաթեմատիկական խնդրի լուծման ընտրությունը ապագայում հանգեցնում է կյանքի խնդիրների ճիշտ և գիտակցված լուծմանը, ճշմարտությունը ստից տարբերելու, ուրիշներին լսելու ունակությանը:

Դասերի ընթացքում ես դիմում եմ պատմական և կենսագրական փաստերի մաթեմատիկոսների կյանքից՝ ինչպես մեր ժամանակակիցների, այնպես էլ նրանց նախորդների: Նյութի մատուցման հուզականությունը նպաստում է դրա ավելի լավ յուրացմանը:

[Ինչպե՞ս կարելի է հույզերը հաշվարկել .](#)

Լավ մաթեմատիկական խնդիրը նաև գեղեցիկ խնդիրն է: Այն պետք է բավարարի մարդու և՛ ուղեղի, և՛ գեղագիտական պահանջները: Մենք մաթեմատիկայի մեջ ման ենք գալիս ամենակարճ ճանապարհը: Ամենակարճ ճանապարհ չի նշանակում ամենահեշտ ճանապարհը, դա նշանակում է ամենատրամաբանական ճանապարհը, առանց ավելորդությունների:

Մաթեմատիկան ամենուր է . ձայնը չափելի է, թիվը՝ լսելի, ռացիոնալի ու էմոցիոնալի սահմանները՝ ձուլված: Որտե՞ղ են հատվում մաթեմատիկան ու երաժշտությունը. «**Այն, որ մենք այսօր ուզում ենք կապ գտնել մաթեմատիկայի և երաժշտության մեջ, արդեն խոսում է այն մասին, որ մենք մոռացել ենք մեր սկզբնական գիտելիքը:**

Ժամանակին մաթեմատիկան և երաժշտությունը չեն էլ առանձնացվել»: Թվաբանությունն ուսումնասիրում է թվային արժեքներն ու դրանց փոխհարաբերությունները: Երկրաչափությունն ուսումնասիրում է թվային արժեքները որոշակի դասավորվածության մեջ՝ հարթության վրա կամ տարածության մեջ, և այդ դասավորվածության պայմանում նրանց փոխհարաբերությունները. տարածության մեջ դասավորված թվային արժեքները նաև շարժվում են: Երաժշտության պարագայում այս բոլոր կետերին ավելանում է ևս մեկը՝ հնչողությունը:

Եզրակացություն

Ընդհանրապես, մաթեմատիկական կրթությունը մարդուն մտածողության հստակություն է ապահովում, ինչն օգնում է կայացնել ճիշտ վճիռներ, խուսափել սխալներից: Ես աշխատում եմ մաթեմատիկայի դասավանդման գործընթացում հասնել ավելի ուժեղ աշակերտների կողմից ավելի թույլ աշակերտների նկատմամբ անշահախնդիր օգնության կազմակերպմանը, ինչը բարեգործություն է և ծնում է երախտագիտության զգացմունք: Ճիշտ ընտրված առաջադրանքներով, միջառարկայական կապերի ճիշտ ընտրությամբ կարելի է երեխայի հոգևոր աշխարհը հարստացնել մարդկային արարչագործության հրաշալի ստեղծագործություններով, այնտեղ ցանել վեհ գաղափարների ծիլեր, որոնցից հետագայում կծնվեն համոզմունքներ, աշխարհայացք, որոնք կնպաստեն արժեքային համակարգի ձևավորմանը: Արժե հիշել Գալիլեյի խոսքերը՝ «Բնության ոսկե գիրքը գրված է մաթեմատիկայի լեզվով», և այդ գիրքը կարդալու համար մաթեմատիկական լեզվի իմացությունը պարտադիր է: Այսօր ուսուցչին է թողնվում այն ծանր բեռը, որ պետք է գտնի ուսուցումը ստեղծագործություն դարձնելու համար անհրաժեշտ մոտեցումը: Իսկ ստեղծագործությունն ապահովում է կյանքի առաջընթացը և պատմականորեն այդ առաջընթացի մեջ մեծագույն դերը

պատկանում է մաթեմատիկային և մաթեմատիկական կրթությանը: Մաթեմատիկական գործունեությունը՝ սկսած պարզագույն խնդիրների դիտարկումից մինչև խորքային դրսևորումներ, մարդու միտքը մղում է ինքնատիպ գործունեության, առաջադրում է հարցադրումներ, որոնց լուծումը հանգեցնում է հոգու յուրահատուկ մի բերկրանքի, որ չի համեմատվում անգամ արվեստում գեղեցիկի հետ շփումից առաջացած հաճույքի հետ. դա ճշմարտության ինտելեկտուալ որոնումից և հայտնագործումից առաջացած բերկրանքն է (Յ. Միքայելյան):

Մաթեմատիկան ունենալով հզոր կրթական ներուժ, ի զորու է լոկոմոտիվ լինելու սովորողի արժեքային համակարգի ձևավորման գործընթացում:

Օգտագործված գրականություն

1. Համլետ Միքայելյան - Ֆարոյական արժեքները և մաթեմատիկայի կրթական ներուժը!, Էդիտ Պրինտ, 2011թ.:
2. Էդվարդ Այվազյան - ՖՄաթեմատիկայի դասավանդման մեթոդիկա!, ԵՊՀ հրատարակչություն, 2016թ.:
3. Նիկոլսկի Ա.Մ. – Մաթեմատիկա 5 դասագիրք, Անտարես, 2020թ.
4. Նիկոլսկի Ա.Մ. - Մաթեմատիկա 6 դասագիրք, Անտարես, 2020թ.:
5. Հակոբյան Գ., Բեդիրյան Գ. – Թվաբանական խնդիրների ժողովածու 4-5 դասարանների համար, Շաղիկ, 1996թ.:
6. Սուխոմլինսկի Վ. – ՖՍիրոսս նվիրում եմ երեխաներին! Երևան Լույս, 1986թ.
7. Գրիգոր Գուրզադյան - ՖԱղմկալից սկիզբ! /Էսսե/